

Bilgi Dünyası: Başlangıç

The Information World: The Beginning

Mehmet Emin KÜÇÜK

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için/ To cite this article:

Küçük, M. E. (2020). Bilgi Dünyası: Başlangıç. *Bilgi Dünyası*, 21(2), 365-371. doi: 10.15612/BD.2020.594

Makale türü / Paper type: Görüşler / *Opinions*

Doi: 10.15612/BD.2020.594

Geliş Tarihi / Received: 24.06.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 14.09.2020

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 30.12.2020

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <http://www.bd.org.tr/index.php/bd/index>

Bilgi Dünyası: Başlangıç

Mehmet Emin KÜÇÜK*

Öz

Bu yazı, Bilgi Dünyası'nın yirmi iki yıl öncesine dayanan yolculuğunun başladığı dönemi, adı ve logosunun belirlenme ve ilk sayının yayımlanma öyküsünü içermektedir. Bilgi Dünyası'nın yayın hayatını yirmi yıldır sürdürmesi, ülkemizde göreceli olarak küçük bir topluluk olan kütüphane ve bilgi alanının başarısıdır. Nice Yıllara Bilgi Dünyası!

Anahtar sözcükler: Bilgi Dünyası, kuruluş öyküsü, 20.yıl.

* Prof. Dr., Emekli Öğretim Üyesi, mkucuk@hacettepe.edu.tr

The Information World: The Beginning

Mehmet Emin KÜÇÜK*

Abstract

This paper aims to enlight the beginning period of the Information World including determination of the title and designing the logo as well as the story of publishing first issue. Publishing the Information World since the last 20 years is a success of library and information society which is a relatively small society in Turkey. Long live Bilgi Dünyası!

Keywords: *Information World, foundation story, 20th year.*

* Prof. Dr., Retired Faculty Member, mkucuk@hacettepe.edu.tr

Bilgi Dünyası editörü Sayın Dr. Çakmak derginin yirminci yılının kutlanacağını ve kurucu editör olarak başlangıçta yapılanları yazmamı istediğinde aklımdan ilk geçen düşünce “yıllar ne kadar çabuk geçiyor” oldu. Aslında, Bilgi Dünyası’nın serüveni yirmi iki yıl önce başlamıştı. İlk sayıyı çıkarmamız iki yıl sürmüş ve o iki yıl o kadar da kolay geçmemişti! Bu yazıda, dergi adı, logosu, yayın politikasının belirlenmesi, kısaca ilk sayısının çıkarılması sürecinde yaşananları, aklımda kaldığı kadarıyla, değerli meslektaşlarımızla ve okuyucularla paylaşmak hedeflenmiştir.

Yayın Kurulu olarak gerçekleştirdiğimiz çalışmaları paylaşmaya başlamadan önce o yıllardaki mesleki atmosferi hatırlatmak gerekir. Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK), ülkemizde sayıları giderek artmaya başlayan üniversite ve araştırma kütüphanelerinin sorunlarına yoğunlaşmak gereksinimi ve bu gereksinimi karşılamada Türk Kütüphaneciler Derneği’nin (TKD) yeterli olmadığı düşüncesiyle kurulmuştur. Derneğin kuruluşundan bir süre sonra bir süreli yayın yayımlama fikri ortaya çıkmış, ancak tüzüğün elvermemesi nedeniyle böyle bir girişimde bulunulamamıştır. Tüzüğe ilişkin sorunun aşılması ve dergi yayınına yönelik finansal kaynağının yaratılmasıyla girişime başlanmıştır.

O yıllarda “kütüphanecilik” bölüm adının mesleğimizi tanımlamakta ve verilmekte olan eğitimin kapsamını yansıtmakta yetersiz olduğu tartışmaları da sürmekteydi. Bir süre sonra da ülkemizdeki kütüphanecilik bölümleri, kütüphanecilik bölümü altında arşivcilik, kütüphanecilik ve dokümantasyon ve enformasyon anabilim dalları adı altında, her bir anabilim dalının lisans düzeyinde kendi öğrencilerini kabul ettiği örgütlenme yapısına kavuşmuşlardır. Bölüm isimlerinin değişimine ve yeniden yapılanmasına neden olan bağlam bilgi (information) bağlamıydı. Kütüphaneciler olarak yaptığımız işi anlatırken kullandığımız söylem, özetle, “bilgi tarihsel süreçte çok farklı formatlarda kaydedilmekte olup, kaydedildiği formata (medyaya) bakılmaksızın bilgiyi toplamak, düzenlemek ve gereksinim duyanlara aktarmak” mesleki nosyonumuzdur demekteydik (nitekim bir süre sonra anabilim dallarına ayrılmış bölüm örgütlemesi kaldırılarak bölüm isimleri “bilgi ve belge yönetimi” olarak değişmiştir).

Adı henüz konulmamış ancak daha sonra Bilgi Dünyası adını alacak dergiye ilişkin süreç yukarıda özetlenmeye çalışılan ortamda 1998 yılında başlatılmıştır. Dernek (ÜNAK) adına, şahsım ve diğer yayın kurulu üyelerine görev alma davet yönetim kurulu üyesi Yrd. Doç. Dr. Necip Erol Olcay tarafından iletilmiş ve yayın kurulu Prof. Dr. S. Serap Kurbanoğlu, Prof. Dr. Nazan Uçak, Prof. Dr. Oya Gürdal Tamdoğan, Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci, Deniz Sezgen (Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi Müdür Yardımcısı, ÜNAK Yönetim Kurulu Üyesi), Yrd. Doç. Dr. Necip Erol Olcay (Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kütüphanesi, ÜNAK Yönetim Kurulu Üyesi) ve şahsımdan oluşmuştur. Yayın Kurulu’nun yapmış olduğu ilk toplantıda görev dağılımı yapılmış, yayın kurulunca editörlük görevinin tarafıma yürütülmesi uygun görülmüştür.

Yayın kurulu olarak, dört temel görev belirlendi. Bunlar; 1. Dergi adının belirlenmesi, 2. Dergi logosunun belirlenmesi, 3. Yayın politikasının belirlenmesi, 4. Yeni dergi için tanıtım faaliyetlerinin yürütülerek ve makale sağlanması. Dergi adı, yukarıda paylaştığım mesleki duyarlılık ve gündem nedeniyle, İngilizcesi de göz önüne alınarak Bilgi Dünyası (Information World) olarak belirlenmiş, ÜNAK Yönetim Kurulu'nun onayına sunulmuş ve yönetim kurulunca kabul edilmiştir. Dergi adının belirlenmesinin ardından logoya yönelik girişim başlatılmış, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü öğretim görevlilerinden Sayın Doç. Zülfikar Sayın ile çalışmaya başlanılmıştır. Logo konusunda Sayın Erol Olcay ile çok yoğun bir mesai harcamamıza rağmen ne yazık ki herkes tarafından kabul gören bir tasarıma kavuşamıyorduk. Hafızam beni yanıltmıyorsa, takip ettiğim yabancı bir dergide CD'nin üzerine yazan bir kalem resmi gördüm. Bu resim, o dönemin yeni popüler depolama teknolojisi CD ve geleneksel yazı aracı kalemi bir araya getiriyordu ve dönemin ruhunu yansıması bakımından son derece uygundu. Hemen bir CD üzerine kalem koyup fotokopi çektilerim, Sayın Olcay'la birlikte logo tasarımını yapmakta olan Doç. Sayın'a gidildi ve fotokopideki görüntüyü grafikleştirerek çalışmasını istedik. Ortaya çıkan farklı tasarımlar yayın kurulu üyeleriyle görüşülerek yönetim kurulunun onayına sunulmuştur. Yönetim kurulunun da onayının ardından mevcut logo kullanılmaya başlanmıştır.

Diğer taraftan, yayın politikasına yönelik çalışmalar da devam etmiş, derginin hakemli bir dergi olmasına ve yılda iki sayı çıkarılmasına, hakemli bölümün yanı sıra hakem incelemesine sunulmayan makaleler/görüşler, tanıtım ve duyurular bölümünün olmasına karar verilmiştir. Yazarlara notların hazırlanmasının ardından dergi alt yapısı tamamıyla hazır hale gelmiştir.

Kuşkusuz dergi alt yapısının hazır hale getirilmiş olması, o dergiye makale gönderilmesini garanti etmiyordu. Henüz bir sayı bile yayımlanmamış bir dergiye makale gönderilmesini sağlamak oldukça yoğun bir çabayı gerektiriyordu. Diğer taraftan yayımlanacak olan ilk sayı sonraki sayılar için de bir referans noktası olacaktı. Bununla birlikte, hakemli olmasına karar verilen dergiye yayımlanmak üzere gönderilen makaleler önce yayın kurulu denetimine sonra da hakem denetimine tabi olacaklardı. Makale gönderme konusunda ikna ettiğiniz yazara, "makalenizin şurasını düzeltin, şu olmamış, literatür incelemesi yetersiz ... " gibi ifadelerin yer alabileceği yayın kurulu ve/ veya hakem değerlendirmesini göndermek te nezaket sınırlarını zorlayıcı kabul edilebilirdi. Özetle, makale gönderilmesini sağlamak, gönderilen makalelerin kalite denetimini gerçekleştirmek, yazar-hakem iletişimde son derece hassas bir denge tutturmak, sonuçta ortaya çıkan ürünün potansiyel yazarlar için çekici olmasını sağlamak, bu aşamada yayın kurulunu bekleyen en önemli mücadele alanlarından olmuştur.

Yukarıda ana hatlarıyla paylaştığım süreçte, makale gönderilmesinin sağlanması ve hakemlerce incelenmesi, yayın kurulu üyelerinin mutlak kontrolünün olabildiği süreçler

değildir. Özellikle ilk defa yayın yapılacak olması bu süreci daha da güçleştirmiştir. Okuyucular ve potansiyel yazarlar için çekici yayın hazırlama baskısının yanı sıra ÜNAK yönetiminin giderek artan “sabırsızlığı” yayın kurulu üzerinde bir başka baskı unsuru olmuştur. ÜNAK yönetiminin üyelerine “bir dergi çıkardık” diyebilmesinin heyecanı anlaşılabilir ancak ortaya çıkacak ürünün sağlam bir alt yapısının olması da sonrası için yaşamsal bir önem göstermekteydi. Örneğin, aradan geçen yirmi yıla rağmen derginin ne ismi, ne logosu ne de yayın politikası değişmiştir. Yayın kurulu, yazar ve hakem etkileşiminin hassasiyeti ilk sayı için ayrı bir önem gösterir. Örneğin, yazıyı değerlendirmede “yavaş” davranan bir hakemi sıkboğaz ettiğinizde, bir daha değerlendirme kabul ettirme olasılığınız düşük olacaktır. Camia tarafından kabul görmüş bir yayında ise değerlendirme sürecine uymayan hakem ya da hakem değerlendirmelerine uygun değişikliği yapmayan yazar ile iletişimi yönetme daha farklı olacaktır. Düşük kaliteli, yazar ve hakemleriyle etkili iletişimi kurmayan bir derginin yaşama şansı yoktur. Editör olarak bu durumu ÜNAK yönetimine anlatmakta zorlandığımı hala hatırlarım.

Diğer taraftan kelime işlemci ve masaüstü yayıncılık olanakları yirmi yıl önce mevcut olanaklarla karşılaştırılmayacak kadar geriydi. Yayını baskıya hazırlamak o dönemde daha çok emek ve zaman gerektiren bir çabaydı. Örneğin, matbaacılıkta kullanılan kelime işlemci ile yazarların (ve editörlerin) kullandığı kelime işlemci farklıydı. Basım için gönderilen yazılar matbaa için uygun formata dönüştürülmek durumundaydı. Bu dönüştürüm esnasında harfler kaybolabilmekte, şekil ve grafiklerin yeniden çizilmesi gerekmekte, resimleri diğer kelime işlemci platformuna taşımak ciddi sorunlara neden olabilmekteydi. Basıma hazır hale getirilen yazılar, yeni kuşağın “o da ne ?” diyeceği ozalit kopyalar üzerinden editörlerce kontrol edilmekteydi. Dolayısıyla basılı kopya üzerinde çalışma ve dizgiyi yapan kişiyle fiziksel olarak bir arada çalışma zorunluluğu vardı. Diğer taraftan çözünürlük sorunu nedeniyle ekranda gördüğünüz baskı rengiyle gerçek baskı rengi arasında farklar olabilmekte, sayfa kaymaları gibi bir dizi teknik sorun da yaşanabilmekteydi. Sonuçta “hata”lı ürünlerin ortaya çıkma olasılığı yüksekti. Bu durum fazladan emek ve hassasiyeti beraberinde getiriyordu.

İki yıllık çabanın sonunda 240 sayfayı aşan ilk sayı yayımlandı. Dergiyi okuyucular ve potansiyel yazarlar için cazip kılma kaygımız oldukça hacimli bir sayı olarak karşımıza çıktı (dergiyi iki sayıya bölmediğimiz için eleştiri aldığımızı da hatırlıyorum). İlk sayının yayımlanmasıyla yayın kurulunun görevi de sona erdi ve dergi yeni yayın kuruluna teslim edildi. İlk sayıdan sonra editörlük görevini üstlenen Prof. Dr. Yaşar Tonta, bilinen titizliğiyle Bilgi Dünyası'nı bir üst düzeye taşıdı ve her geçen yıl giderek olgunlaşan Bilgi Dünyası yayın hayatını sürdürerek ve bugünlere geldi.

Bilgi Dünyası'nın temelini atarken birlikte çalıştığımız yayın kurulu üyesi arkadaşlarımın titizliği ve sabrı bu yayının yaşama geçmesini sağlamıştır. Dönemin ÜNAK Yönetim Kurulu Başkanı merhume Adile Günden'i rahmetle anmak isterim.

İlk sayıdan sonra editörlük görevini üstlenen Prof. Dr. Yaşar Tonta olmak üzere, editörlük ve yayın kurulu üyeliği görevini yürüten tüm meslektaşlarıma, o günleri tekrar hatırlamama vesile olan ve Bilgi Dünyası'nın yirminci yılında editörlük görevini yürüten Dr. Nermin Çakmak'a içten teşekkürlerimi sunarım. Yazıyı gözden geçiren, hatırlamakta zorlandığım konuları hatırlatan, o dönemde tanıştığım ve birlikte yoğun olarak görev yaptığımız Yrd. Doç. Dr. Erol Olcay'a çok teşekkür ederim. Aradan geçen zaman nedeniyle, varsa emeğini zikretmeyi unuttuğum meslektaşlarımdan özür diler, Bilgi Dünyası'nın yirminci yılını kutlarım. Nice yirmi yıllara ulaşmak dileğiyle...